

УДК 35.073.515.3

DOI <https://doi.org/10.32782/2786-5681-2024-1.14>

Інга ПЕРЕСТЮК

кандидат наук з державного управління, доцент, докторант кафедри публічного управління та адміністрування, Національний авіаційний університет

i.m.perest.s@ukr.net

ORCID: 0000-0003-1692-9247

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕДУР БАНКРУТСТВА В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Анотація. Досліджено нормативно-правове забезпечення процедур банкрутства в Україні та їх вплив на соціально-економічний розвиток країни. Визначено критичне значення нормативно-правових актів для ефективної економічної системи, спроможної вирішувати фінансові труднощі підприємств. Зазначено, що процедури банкрутства забезпечують чіткі механізми розподілу активів та захисту прав кредиторів, що сприяє збільшенню довіри інвесторів і створює сприятливі умови для залучення капіталу. Обґрунтовано роль цих процедур у стимулюванні підприємництва та розвитку інновацій в бізнесі, а також їх вплив на збереження робочих місць та запобігання соціальним кризам. Виокремлено, що прозоре та ефективне нормативно-правове забезпечення процедур банкрутства робить Україну стійкою до викликів війни, сприяючи високому рівню захисту прав та створюючи сприятливий інвестиційний клімат. **Метою** статті є розгляд та аналіз нормативно-правового забезпечення процедур банкрутства в Україні з метою визначення їхнього впливу на соціально-економічний розвиток країни. **Методологія** дослідження ґрунтується на застосуванні загальнонаукових методів. Безпосередньо застосовувалися такі методи: аналіз, синтез, спостереження, узагальнення. Проте ключовим методом для аналізу нормативно-правового забезпечення процедур банкрутства в Україні слугував контент-аналіз, який дозволив якісно дослідити тексти нормативно-правових актів та зробити подальші висновки. **Наукова новизна** роботи полягає в тому, що вперше систематизовано нормативно-правові акти в сфері забезпечення процедур банкрутства в Україні і визначено їхній вплив на соціально-економічний розвиток країни та встановлено значення процедур банкрутства для стійкості економіки в умовах війни. **Висновки.** Розглянуті аспекти свідчать про необхідність постійного вдосконалення законодавства та виконання нормативно-правових актів щодо процедур банкрутства з метою забезпечення ефективного функціонування економічної системи та збереження стабільності в соціально-економічному розвитку країни. Також обґрунтовано необхідність подальших заходів удосконалення цієї сфери для забезпечення економічної стійкості та конкурентоспроможності національної економіки в умовах війни.

Ключові слова: процедури банкрутства, нормативно-правове забезпечення, ефективність, захист прав, соціально-економічний розвиток, інвестиції, підприємництво, стабільність, робочі місця.

Inga PERESTYUK

PhD in Public Administration, Associate Professor, Postdoctoral Student at the Department of Public Management and Administration, National Aviation University

i.m.perest.s@ukr.net

ORCID: 0000-0003-1692-9247

REGULATORY AND LEGAL SECURITY OF BANKRUPTCY PROCEDURES IN UKRAINE AND ITS SIGNIFICANCE FOR THE SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE

Abstract. The regulatory and legal support of bankruptcy procedures in Ukraine and their impact on the socio-economic development of the country have been studied. The critical importance of regulatory and legal acts for an effective economic system capable of solving the financial difficulties of enterprises is determined. It is noted that bankruptcy procedures provide clear mechanisms for the distribution of assets and the protection of creditors' rights, which helps to increase the confidence of investors and creates favorable conditions for attracting capital. The role of these procedures in stimulating entrepreneurship and the development of innovations in business, as well as their impact on saving jobs and preventing social crises, is substantiated. It is highlighted that transparent and effective legal support of bankruptcy procedures makes Ukraine resistant to the challenges of war, contributing to a high level of rights protection and creating a favorable investment climate. The **purpose of the article** is to review and analyze the regulatory and legal provision of bankruptcy procedures in Ukraine in order to determine their impact on the socio-economic development

of the country. The **research methodology** is based on the application of general scientific methods. They were applied directly. the following methods: analysis, synthesis, observation, generalization. However, the key method for the analysis of legal support for bankruptcy procedures in Ukraine was content analysis, which allowed to qualitatively examine the texts of regulatory acts and draw further conclusions. The **scientific novelty** of the work lies in the fact that for the first time normative legal acts in the field of ensuring bankruptcy procedures in Ukraine are systematized and their impact on the socio-economic development of the country is determined and the importance of bankruptcy procedures for the stability of the economy in war conditions is determined. **Conclusions.** The considered aspects indicate the need for constant improvement of the legislation and the implementation of regulatory acts regarding bankruptcy procedures in order to ensure the effective functioning of the economic system and the preservation of stability in the socio-economic development of the country. The need for further measures to improve this area to ensure the economic stability and competitiveness of the national economy in war conditions is also substantiated.

Key words: bankruptcy procedures, regulatory and legal support, efficiency, protection of rights, socio-economic development, investment, entrepreneurship, stability, jobs.

Постановка проблеми. Постановка проблеми полягає в тому, що наявне нормативно-правове забезпечення процедур банкрутства в Україні виявляє певні недоліки та неспроможність в повній мірі відповідати викликам економічної дійсності в умовах війни. Швидкі та динамічні зміни в бізнес-середовищі породжують проблеми у забезпеченні ефективності та прозорості процедур, а також у забезпеченні високого ступеня захисту прав інвесторів та відновлення фінансової стабільності підприємств. Завданням є виявлення та вирішення цих проблем для створення сучасної та адаптованої системи банкрутства, що сприятиме сталому економічному розвитку та підтримці соціальної стабільності в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Окремі аспекти проблеми ролі нормативно-правового забезпечення процедур банкрутства в Україні та її значення для соціально-економічного розвитку України досліджували такі науковці, як: М. Савченко [9], О. Шкуренко [9], І. Минчинська [3], Д. Зятіна [1], А. Згама [1] та інші.

Мета статті. Метою статті є розгляд та аналіз нормативно-правового забезпечення процедур банкрутства в Україні з метою визначення їхнього впливу на соціально-економічний розвиток країни.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У зв'язку з повномасштабною воєнною агресією Росії проти України, Україна опинилася в умовах дефіциту як державного бюджету та фінансової неспроможності частини суб'єктів господарювання. Тож, Україна стикається з викликами, пов'язаними з економічною нестабільністю, корупцією та складними умовами ведення бізнесу. В умовах війни, банкрутство стає частим явищем, яке може впливати на різні сектори економіки та соціальні групи.

Тож, належне нормативно-правове забезпечення процедури банкрутства може зберегти стійкість економіки з врахуванням викликів війни.

Варто зазначити, що банкрутство – це процес фінансового неспроможності підприємств або фізичних осіб виконувати свої фінансові зобов'язання перед кредиторами. В умовах постійних змін у світовій економіці та внутрішніх факторів, таких як політична нестабільність чи економічні кризи, тема банкрутства стає особливо актуальною [3].

Нормативно-правове забезпечення процедур банкрутства в Україні не лише визначає ефективність фінансового відновлення підприємств, але й має важливе значення для сталого соціально-економічного розвитку країни.

Потрібно відзначити, що згідно з висловленням вченої І. Минчинської, величезна важливість приділяється належному нормативно-правовому забезпеченню процедур банкрутства:

– *стабільність фінансової системи:* визначає правила та процедури, які регулюють вирішення фінансових проблем підприємств. Ефективність цих процедур важлива для уникнення поширення фінансових криз та підтримки стабільності фінансової системи;

– *захист прав кредиторів та інвесторів:* забезпечує справедливий розподіл активів та захист прав тих, хто інвестував у підприємство чи надавав йому кредити. Це стимулює довіру до бізнесового середовища та привертає інвестиції;

– *підтримка підприємництва та інновацій:* можуть служити стимулом для розвитку підприємництва, дозволяючи неуспішним підприємствам вийти з фінансових труднощів та продовжити свою діяльність або надавати можливість новим ініціативам виникати на ринку;

– *соціальна стабільність*: забезпечення адекватного регулювання банкрутства важливо для запобігання масовим звільненням працівників та збереження соціальної стабільності. Це може бути досягнуто шляхом раціонального вирішення питань щодо збереження робочих місць та соціального захисту працівників;

– *позитивний вплив на імідж країни*: чітке та ефективно нормативно-правове регулювання банкрутства може підвищити міжнародний імідж країни серед інвесторів та партнерів, що сприяє розвитку економіки [3].

Отже, ці аргументи вказують на те, що належне регулювання банкрутства в Україні має важливе значення для різноманітних аспектів економічного та соціального розвитку країни.

Слід зазначити, що процедури банкрутства в Україні визначені рядом нормативно-правових актів, кожен з яких відіграє важливу роль у регулюванні та вирішенні фінансових труднощів суб'єктів господарювання. Аналіз цих актів дозволяє виявити позитивні аспекти та недоліки, що можуть виникнути у процесі застосування.

Отже, огляд основних нормативно-правових актів та вказує на можливі недоліки, які можуть виникати при їхньому застосуванні в контексті процедур банкрутства в Україні.

Доречно наголосити, що Кодекс України з процедур банкрутства визначає правові засади проведення процедур банкрутства та регулює відносини між учасниками цих процедур, такими як боржник, кредитори, органи управління банкрутством та інші. Законодавство цього роду має ключове значення для стабільності економіки та бізнес-середовища.

Деякі аспекти, які можуть вказувати на значення Кодексу з процедур про банкрутство для соціально-економічного розвитку України:

– *стимулювання ефективності бізнесу*: шляхом надання можливостей для реструктуризації боргів та відновлення діяльності підприємств, Кодекс може сприяти збереженню робочих місць та стимулюванню підприємницької активності;

– *захист прав кредиторів*: кодекс встановлює механізми для захисту прав кредиторів, що може підвищити довіру до фінансових відносин та привертати інвестиції;

– *сприяння фінансовій стабільності*: ефективні процедури банкрутства допомагають

управляти фінансовими ризиками та уникнути системних криз;

– *удосконалення правового середовища*: забезпечення чітких та справедливих правил гри може залучити інвесторів та сприяти розвитку бізнес-спільноти;

– *розвиток судової системи*: процедури банкрутства можуть стимулювати розвиток судової системи та її здатність швидко та ефективно вирішувати економічні спори [2].

Необхідно підтримати думку вчених М. Савченка та О. Шкуренка [9], що Податковий кодекс України є одним із ключових законодавчих актів, що регулює систему оподаткування в Україні. Його значення для соціально-економічного розвитку країни важко переоцінити. Деякі аспекти, які визначають значення Податкового кодексу для України: збір ресурсів для бюджету, регулювання економічної активності, соціальна справедливість, привертання інвестицій, підтримка галузей та регіонів [9]. Отже, Податковий кодекс визначає економічний ландшафт та взаємовідносини між державою, підприємствами та громадянами. Ефективне його використання допомагає створити стабільне та стимулююче для розвитку податкове середовище в Україні.

Варто підкреслити, що Цивільний кодекс України є не лише нормативним актом, але й фундаментальною правовою основою, що визначає та регулює цивільні відносини в нашій країні. Його значення для соціально-економічного розвитку України простежується через кілька важливих аспектів. Цей кодекс втілює стандарти економічної активності, надаючи підприємствам та бізнес-спільноті можливість розвиватися в стабільному та передбачуваному правовому середовищі.

Варто наголосити, що Цивільний кодекс формує культуру правового спілкування, визначаючи засади взаємодії та визнання прав суб'єктів цивільних відносин. Він не просто регулює, а творить мистецтво правової взаємодії та відносин, де кожен учасник відчуває себе захищеним та визнаним [10].

Таким чином, Цивільний кодекс виступає не просто як правовий акт, а як ключовий елемент у розвитку економіки, сприяючи сталому соціально-економічному розвитку України та забезпечуючи правовий захист усіх учасників цивільних відносин.

Таблиця 1

Нормативно-правове регулювання процедур банкрутства в Україні

Назва актах	Дата Номер	Короткий опис	Недолік(и)
Кодекс України з процедур банкрутства [2]	№ 2597-VIII, 18 жовтня 2018	визначає порядок проведення процедур банкрутства	не завжди ефективно вирішує проблеми швидкості розгляду справ та виконання рішень
Податковий кодекс України [4]	№ 2755-VI, 02 грудня 2010	визначає податкові аспекти банкрутства	недостатнє врахування особливостей боржників під час податкових розрахунків
Цивільний кодекс України [10]	№ 435-IV, 16 січня 2003	регулює правові відносини в рамках процедур банкрутства	вимагає додаткового уточнення щодо вирішення конфліктів між учасниками
“Про антимонопольний комітет” Закон України [5]	№ 3659-XII, 26 листопада 1993	регулює аспекти конкуренції в економіці та впливає на конкурсні процедури	потребує більшої відкритості та ефективності у розслідуванні порушень
“Про захист економічної конкуренції” Закон України [7]	№ 2210-III, 11 січня 2001	визначає заходи щодо захисту конкуренції та впливає на конкурентний аспект банкрутства	не завжди забезпечує ефективний контроль за порушеннями конкурентних правил
“Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” Закон України [8]	№ 2664-III, 12 липня 2001	визначає правила фінансових послуг та регулювання ринків	деякі положення можуть бути недостатньо збалансованими, створюючи прогалини у регулюванні
“Про банки і банківську діяльність” Закон України [6]	№ 2121-III, 07 грудня 2000	регулює банківську діяльність в Україні	не завжди надає достатні інструменти для контролю за ризиками та протидії фінансовим кризам.

Таблиця модифікована автором

Доречно підкреслити, що Закон України “Про антимонопольний комітет”, що це закон України, який визначає правові засади діяльності та повноваження антимонопольного органу в країні. Закон має велике значення для соціально-економічного розвитку України, оскільки він спрямований на запобігання та регулювання монопольної діяльності, захист конкуренції, та створення умов для ефективного функціонування ринку. Це сприяє розвитку конкурентоспроможного бізнес-середовища, захисту прав споживачів та стимулюванню економічної активності в країні [5].

Доречно не погоджуватись з думкою вчених Д. Зятіна та А. Згама [1], що закони «Про захист економічної конкуренції» [7], «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [8] і «Про банки і банківську діяльність» [6] в Україні є ключовими правовими актами, які спільно визначають правила гри в економіці. Їхнє значення для соціально-економічного розвитку країни виявляється у забезпеченні конкурентоспроможного бізнес-середовища, створенні стійкої фінансової системи та сприянні розвитку економіки.

Крім того, ці закони спрямовані на захист конкуренції, запобігання монопольним прак-

тикам, створення умов для інновацій та розвитку бізнесу. Правила щодо фінансових послуг регулюються для забезпечення стабільності фінансової системи, захисту прав клієнтів та привертання інвестицій. Водночас, норми, що стосуються банківської діяльності, гарантують стабільність банківської системи, захист вкладників та підтримують кредитування, що сприяє економічному розвитку.

Таким чином, разом ці закони є невід’ємною частиною правового середовища, яке формує умови для росту бізнесу, приваблює інвестиції та сприяє сталому соціально-економічному розвитку України.

Доцільно зазначити, що нормативно-правове забезпечення процедур банкрутства в Україні грає ключову роль у створенні стабільного та прозорого економічного середовища. Основне значення цього законодавства для соціально-економічного розвитку України можна розкрити наступним чином:

– *захист кредиторів і інвесторів*: норми, що регулюють процедури банкрутства, визначають права та обов’язки кредиторів, сприяючи відкритості та справедливості у розподілі активів. Це розбудовує довіру в інвестиційному середовищі та стимулює фінансові потоки;

– *стимулювання підприємництва та інновацій*: процедури банкрутства, які дозволяють компаніям реструктурувати свій борг чи припинити діяльність, створюють умови для збереження бізнесів та збереження робочих місць. Це може сприяти розвитку інновацій та підприємництва, бо підприємства відчувають більшу безпеку та можливість випробувати нові напрямки;

– *ефективне вирішення фінансових криз*: забезпечення чітких та ефективних процедур банкрутства сприяє швидкому та ефективному вирішенню фінансових проблем компаній. Це дозволяє уникнути загострення економічних криз та сприяє швидкому відновленню стабільності в галузі;

– *підтримка підприємств та збереження робочих місць*: Нормативно-правове забезпечення процедур банкрутства передбачає механізми для збереження підприємств та робочих місць. Це важливо для соціальної стабільності та виключення негативних соціальних наслідків економічних труднощів;

– *забезпечення правової стабільності*: існування чіткої та справедливої системи процедур банкрутства створює правову стабільність, що є важливим фактором для повернення інвестицій та збереження довіри до економічного середовища [3].

Крім того, нормативно-правове забезпечення процедур банкрутства в Україні має вирішальне значення для створення розвинутої та стійкої економіки, яка сприяє росту бізнесу, інновацій та забезпеченню соціальної стабільності.

Підвищення ефективності і дієвості нормативно-правового забезпечення процедур банкрутства в Україні є нагальним питанням

з огляду на величезні руйнування інфраструктури, постійні виклики для суб'єктів господарювання пов'язаних з необхідністю зміни логістичних шляхів і релокацією бізнесу.

Отже, нормативно-правове забезпечення процедур банкрутства в Україні визначає важливі аспекти для сталого соціально-економічного розвитку. Ефективність цих процедур підтримує економічну стабільність, захищає права інвесторів та кредиторів, стимулює підприємство та інновації, зберігає робочі місця та робить країну привабливою для інвестицій. Таке нормативно-правове середовище є ключовим фактором для розвитку стійкої економіки України.

Висновок. Таким чином, проаналізувавши вищезазначене можна дійти висновків, щодо нормативно-правового забезпечення процедур банкрутства в Україні та їх вплив на соціально-економічний розвиток країни. Нормативно-правові акти, що регулюють процедури банкрутства, є критично важливими для створення ефективною та стійкою економічною системою, сприяючи вирішенню фінансових труднощів підприємств та забезпечуючи їхню фінансову реабілітацію. Процедури банкрутства надають чіткі механізми для розподілу активів та захисту прав кредиторів, що сприяє підвищенню довіри інвесторів і створює сприятливі умови для залучення капіталу.

Отже, наявність розвинутої та адаптованої до потреб війни системи нормативно-правового регулювання процедур банкрутства в Україні має стратегічне значення для розвитку стійкої економічної системи, забезпечує баланс інтересів учасників економічних відносин та сприяє соціальній та економічній стабільності країни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Зягіна Д.В., Згама А.О. Окремі питання процедур внутрішнього та іноземного банкрутства в Україні. *Право*. № 74, 2022 р. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/01/27.pdf>
2. Кодекс України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018р. № 2597-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2597-19> (дата звернення 01.01.2024)
3. Минчинська І. В. Ефективність державного регулювання банкрутства підприємств в Україні. *Ефективна економіка*. № 8, 2021 р. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2021/97.pdf
4. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010р. № 2755-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2755-17> (дата звернення 01.01.2024)
5. Про антимонопольний комітет: Закон України від № 26 листопада 1993 р. № 3659-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3659-12> (дата звернення 01.01.2024)
6. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07 грудня 2000 р. № 2121-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2121-14> (дата звернення 01.01.2024)

7. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11 січня 2001р. № 2210-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2210-14> (дата звернення 01.01.2024)
8. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12 липня 2001р. № 2664-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text> (дата звернення 01.01.2024)
9. Савченко М. В., Шкуренко О.В. Детермінанти фінансово-економічної кризи в умовах глобалізації. *Економіка і організація управління*. 2018, № 3, С. 37–47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eiou_2018_3_6
10. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15> (дата звернення 01.01.2024)

REFERENCES:

1. Ziatina, D.V., & Zghama, A.O. (2022). Okremi pytannia protsedur vnutrishnoho ta inozemnoho bankrutstva v Ukraini [Separate issues of domestic and foreign bankruptcy procedures in Ukraine]. *Pravo*. № 74. Retrieved from: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/01/27.pdf> [in Ukrainian].
2. Kodeks Ukrainy z protsedur bankrutstva vid 18 zhovtnia 2018r. № 2597-VIII [The Bankruptcy Procedures Code of Ukraine dated October 18, 2018, № 2597-VIII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2597-19> (Accessed: January 01, 2024) [in Ukrainian].
3. Mynchynska, I.V. (2021). Efektyvnist derzhavnoho rehuliuвання bankrutstva pidpriemstv v Ukraini [Effectiveness of state regulation of bankruptcy of enterprises in Ukraine]. *Efektivna ekonomika*. № 8. Retrieved from: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2021/97.pdf [in Ukrainian].
4. Podatkovyi kodeks Ukrainy vid 02 hrudnia 2010r. № 2755-VI [The Tax Code of Ukraine dated December 2, 2010, № 2755-VI]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2755-17> (Accessed: January 01, 2024) [in Ukrainian].
5. Pro antymonopolnyi komitet: Zakon Ukrainy vid № 26 lystopada 1993 r. № 3659-XII [The Antimonopoly Committee of Ukraine: Law of Ukraine dated November 26, 1993, № 3659-XII]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3659-12> (Accessed: January 01, 2024) [in Ukrainian].
6. Pro banky i bankivsku diialnist: Zakon Ukrainy vid 07 hrudnia 2000 r. № 2121-III [The Law of Ukraine on Banks and Banking Activities dated December 7, 2000, № 2121-III]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2121-14> (Accessed: January 01, 2024) [in Ukrainian].
7. Pro zakhyst ekonomichnoi konkurentsii: Zakon Ukrainy vid 11 sichnia 2001r. № 2210-III [The Law of Ukraine on Protection of Economic Competition dated January 11, 2001, № 2210-III]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2210-14> (Accessed: January 01, 2024) [in Ukrainian].
8. Pro finansovi posluhy ta derzhavne rehuliuвання rynkiv finansovykh posluh: Zakon Ukrainy vid 12 lypnia 2001r. № 2664-III [The Law of Ukraine on Financial Services and State Regulation of Financial Services Markets dated July 12, 2001, № 2664-III]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text> (Accessed: January 01, 2024) [in Ukrainian].
9. Savchenko, M.V., & Shkurenko, O.V. (2018). Determinanty finansovo-ekonomichnoi kryzy v umovakh hlobalizatsii [Determinants of the financial and economic crisis in the conditions of globalization]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*. 3. S. 37–47. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eiou_2018_3_6 [in Ukrainian].
10. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy vid 16 sichnia (2003) r. № 435-IV [The Civil Code of Ukraine dated January 16, 2003, № 435-IV]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/43515> (Accessed: January 01, 2024) [in Ukrainian].